

pomislil: »Med ranami, ki so párale njih srca, je bila vselej tudi ena od mojega noža!«

Okrenil se je k tovarišu, ki je ležal poleg njega na slamnici.

»Ti, veš kam se napotim koj, kadar pojdem odtod? Naravnost k očetu. Star je in čisto sam. Živela bova kakor dvoje zvestih prijateljev. Če mu olajšam eno samo večerno uro življenja, bo obilo tolažbe za vse, kar sem kdaj storil hudega njemu in drugim. Tako bo vsaj eden med mnogimi, vsaj eden, ki bo še v grobu smehljaje in brez očitanja mislil name!«

Tovariš ga je pogledal z zamolklim očesom, pomislil je, nazadnje je rekel:

»Danes dopoldne sem govoril s svojo nevesto.«

VESELEJŠA PESEM.

Pred mnogimi leti sem poslušal na Dunaju deveto simfonijo Beethovenovo. Med vsemi oblikami umetnosti mi je glasba najbolj tuja in obenem najbolj ljuba. Vse teorije so mi zaklenjene in zapečatenene; še not ne znam brati. To popolno, sramotno neznanje pa se čisto prijazno druží s prav posebno, skoraj bolno občutljivostjo za zvok, za ubranost in za neubranost. Vsaka melodija je bitje záse, ima svoj telesen obraz, svoj živ pogled, svojo besedo in kretnjo. Vsaka odpre vrata nastežaj mislim in spominom brez števila; in vsaka pesem je doživljaj, ki ostane v duši neizbrisljiv.

Vzdignilo se je iz globočin, planilo je kakor silni krik človeka, ki je sam in v eni sami uri občutil vsega človeštva in vseh vekov gorje. Prosil je, vpilo do nebes, do samega Boga. »Da bi šel ta kelih mimo mene!« Do dna ga je izpil človek. Najhujšo bolečino je okusilo srce; ali razodelo se je takoj, da je bila ta bolečina samo poskušnja za silnejšo, samo oznanjenje zadnjega, najglobljega trpljenja. Vse, kar odeva meglena beseda trpljenje, se je vzbudilo, je zaživelo devetkratno življenje. Greh, kesanje, strah... nič več besed; ali je treba vseh, ali nobene. Tej veličastni pesmi o ponižanju in poveličanju človeka bi mogel napisati tekst kvečjemu Shakespeare; in še on bi jecljal.

»Prijatelji, ne take pesmi! Drugačno zapojmo, veselejše!«

To je bil tisti trenutek, ko je srce že omagovalo pod strašno težo, ko je trudno in vdano pogledalo smrti v oči.

»Druagačno zapojmo, veselejše!«

Iz vesoljne noči so švigili tenki, svetli plameni. Od daleč, daleč onkraj zvezd so zazvonili

»Kaj je povedala?«

»Nič posebnega. Zdaj, ko padajo stotisoči, kakor bi travo kosil... Povedala je, da ti je oče umrl; že pred tednom dni.«

»Pa kaj je drugega še povedala?«

»Nič novega... Po Visli plavajo trupla kar od brega do brega... in po Drini...«

»Ali je morda rekla, da je umrl oče čisto sam?«

»Menda čisto sam...«

Vzdignil se je s slamnice težak in truden, ozrl se je po sencah, ki so se do stropa majale pred njim, nato se je napotil na hodnik. Ko se je vrnil, je bil bled in star. —

angelski glasovi; še narahlo najpoprej, zamolklo, da jih je komaj razločilo uho; srce pa jih je slišalo, se je dramilo, je zavzdihnilo v radostnem upanju. Hitreje kakor jutranja zarja se je bližala nebeška luč, se je bližalo odrešenje in poveličanje; z vsemi zvonovi, od vseh strani obzorja, z božjega nebá in iz zemlje globočin je potrkavalo vstajenju — — —

Na tisti večer in tudi na tisto noč, ki sem jo prebdel, se spominjam zdaj. Kamorkoli pomislim, koderkoli iščem, ne sežem drugam, nego v nemo bolest in v otrplo brezupnost. Kjer je še kaj radosti, je nezavedna, blazna hinavščina, je hripavsmeh, komaj še podoben strašnemu »scherzu« simfonije. Čutim, da ovija led moje srce; da klone v prah moja duša, da ona, prej tako veselobesedna, jecljá grozote, ki jih ne razumem.

»Druagačno zapojmo, veselejše!«

Pridita vidva, najlepša otroka moja, Dioniz in Jacinta! Še vselej, kadar mi je bilo težko, sta prišla, sta se mi zasmejala s svojim visokim, zvonkim smehom; in dobro je bilo vse.

Zdi se mi, da sem videl tadva nekoč s svojimi praviimi očmi; da zares živita nekje telesno, ne samo v mojih blodnih sanjah. Saj sta bolj živa kakor moji bratje in moje sestre. Poznam najrahlješjo senco ob ustnicah, na licih njega in njé, vsako lučko v očeh, najtišje trepetajočo misel v duši. Ni jima bilo zmerom tako ime; od začetka še krščena nista bila. Ko sem komaj izpregledal, sem ju ugledal; od vsega začetka sta blaga in vesela in zvesta hodila z menoj po vseh potih. Tisto najboljše, najčistejše in najvišje, ki je bilo namenjeno meni, mislim, da se je bilo samovoljno iztrgalo in da je živelo ob moji strani svoje po-

sebeno življenje. Zato je treba dodobrega spoznati vso prečudežno lepoto tega življenja, treba si ga je osvojiti, kakor je pravica, treba ga je naravnost zgrabiti, objeti ga z obema rokama, izpiti ga. Jaz brodim po močvirju, z bridkostjo obložen; onadva, moja, se solnčita na jasni loki. Pridita!

Saj ni potreba, da bi vaju klical za Dioniza in za Jacinto; lahko vama je ime Mate in Francka, Lojz in Hanca. Ime je igrača; kakor se obraz drugače nasmehe, tako mu je drugače ime. Misel pa je ena, nespremenljiva, stresa s perotmi, hoče v višave; bolečina je ena, eno je upanje. V tej goli žalosti, ki je tako trda, temna in nepremična, da ni prostora v njej ne za strah, ne za slast, se prikažita; da vaju veselo pozdravim, da se zasmejem, ker se že dolgo nisem smejal.

»Drugačno pesem zapojmo, veselejše!«

Obadva prihajata, on in ona; za roke se

držita, tiho gresta; malo upognjena, s tako mirnim, skoraj trudnim korakom, da nisem njega nikoli videl takega, njé še celó ne. Zadnjič sem bral, kako je vojak ogledaval svojega mrtvega tovariša, ki je ležal v snegu, vznak. Čepica mu je postrani visela globoko v čelo; golobrad je bil, v lice ves bel; iz ust pa mu je od vsakega kota usten curljala rdeča kri v lepem loku. Tovariš se je sklonil globoko čezenj in je rekel: »Zdaj si dobil bradico, lepo rdečo bradico!« — Tako je stopil prédme Dioniz; in v očeh Jacinte je odsevala kri z njegovih lic.

»Drugačno pesem zapojmo!«

Ni še čas. Trpi, srce, potrpi, molči v tej noči gnusobe, sramote in bridkosti; molči in čakaj. Dioniz in Jacinta nista umrla, živa sta kakor ti samo, in kmalu bosta praznovala vstajenje, mlajša, vriskajoča, ovenčana z nezaslišano glorio.

DANTE ALIGHIERI: LA DIVINA COMMEDIA.

Prevel in razložil J. D.

(Dalje.)

DRUGI DEL: VICE.

Na poti dalje proti vznožju gore vic. — Le Dantejevo telo dela senco; telesa duhov so prozorna (astralna). — Truma duš tik pod vznožjem, med njimi kralj Manfred. (Iz vemo, zakaj ne smejo naprej, v goro.)

Ob koncu II. speva so se novodošli duhovi, ki so s pesnikoma vred poslušali divno petje Casellovo, pokarani od Katona, razpršili po peščeni ravnini, Dante pa — kakor pripoveduje v začetku III. speva — se je nasprotno še tesneje privil k svojemu mojstru. Temu je žal, da se je bil ustavil na poti; sam sebi to očita. Skoro prehitro bežita proti gori. Ko začneta nekoliko počasneje hoditi in se ob tem tudi Dante pomiri, ves preplašen zapazi, da samo njegovo telo dela senco. Njegova prva misel je, da ga je morda voditelj zapustil. Ta ga potolaži: »Tudi moje telo je imelo nekda senco; zdaj je pokopano v Neaplju; duhovi pa imamo prosojna (astralna) telesa, kakršni so planeti. Kako tudi taka telesa občutijo vročino in mraz, je skrivnost; skrivnosti je sploh mnogo za omejeni človeški um. Samo Bog umeje, kaj je bistvo vsake stvari, do dna (quid), človek pa spozna samo toliko, da stvar je ali biva ali deluje (quia); bistvo mu ostane skrivnost (n. pr. Sv. Trojica).« Ob teh besedah se Vergil užalosti; milo se mu stori, da ni poznal krščanske vere. (V. 1—45.) — Tako prideta do vznožja gore; silno je strma. Zastonj iščeta z očmi kakšnega prelaza ali vrat v steni. V tem se jima bliža truma duhov od stene sem. Kar naenkrat pa prhnejo nazaj; zapazili so bili — senco

živega telesa. Vergilij pa jih vendarle prosi svéta, kod bi se šlo v goro. Ena četica se pogumno odrta od ostalih in dá odgovor; svetuje pesnikoma, naj gresta malo nazaj, in ju še celo vsi spremljajo. (V. 46—102.) — Po poti pa se eden dá Danteju spoznati: Manfred, kralj sicilski; priznava svoje grešno življenje, toda proti laži-govorici poudarja, da se je v smrtni uri, ko je zadobil dve težki rani, skesal, in da je zdaj v vica, četudi je bil na svetu iz Cerkve izobčen. (V. 103—145.)

Najvažnejši stvari v tem spevu sta torej: 1. razložek med umrljivim in poveljanim telesom in 2. viteška postava Manfredova, ko ga vidimo — v vsej njegovi lepoti — v bitki pri Beneventu. Manfredov oče Friderik II. je sanjal o svetovnem cesarstvu, kar je bilo Danteju vzor: en cesar v svetnih, papež v dušnih zadevah, pa bi bil mir na svetu. Tako je mislil Dante; odtod njegove simpatije za Hohenstaufce.

Dočim so vsled nenadne se bojazni
duhovi razpršili po poljani
prot gori, kjer za grehe Um jih kazni,

- 4 sem jaz privil se k druga zvesti strani;
kako pa bi brez njega tekel v goro?
in kdo privedi gor bi bil me v stani?
- 7 On pa se v vesti skrušen zdel je skoro.
O te vesti, vse časti vredne, nežne —
za majhen greh, pa toliko pokoro!